

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان فارس

تاریخ کاشت و تراکم مناسب گندم در اراضی شور استان فارس

مهندس علی کیانی پویا

بخش تحقیقات شوری مرکز تحقیقات کشاورزی و
منابع طبیعی استان فارس

از طرف دیگر، با پایان دوره بارش و شروع آبیاری با آب شور روند افزایشی شوری خاک دوباره شروع خواهد شد که این مرحله بیشتر گلدهی و دوره پرشدن دانه گندم را تحت تاثیر قرار می-دهد. ارقام زودرس ضمن گلدهی زودتر از طول دوره رشد کمتری نیز برخوردارند و این مسئله در نقاط معتدل استان که با اتمام دوره بارش پس از زمستان با روند فزاینده خاک روبرو می-شوند یک مزیت بشمار می-آید. بنابراین، ممکن است زودرسی ارقام یک راهکار فرار از تنش شوری به-شمار آمده و افزایش عملکرد این ارقام را در پی داشته باشد

تاخیر در تاریخ کاشت با ارقام کنونی در دست کشت از قبیل رقم مروودشت، عملکردی کمتر و یا حداکثر برابر تاریخ کاشت اول خواهد داشت . در حالی که، با استفاده از ارقام زودرس از قبیل شیروودی و یا چمران، عملکرد افزایش نیز خواهد داشت.

به نظر می-رسد ارقام شیروودی و چمران از تحمل و سازگاری کافی برای کشت در نقاط معتدل استان نیز برخوردارند از این-رو، تاخیر در کشت آنها در نقاط معتدل استان ضمن اینکه سرمایه‌دگی برای این ارقام را بدنبال ندارد، بدلیل هم-زمانی مراحل زایشی گندم با ریزش بارش‌های زمستانه ممکن است باعث بهبود عملکرد نیز شود. زیرا اجزایی از عملکرد که در زمان تشکیل، با تنش شوری مواجه می-شوند بیشترین خسارت را از تنش می-بینند. بنابراین، با توجه به روند کاهشی شوری در طی ماه‌های زمستان که بدلیل بارش‌های زمستانه روی می-دهد، مراحل حساس نموی در صورت تاخیر در کشت با شوری کمتری روبرو خواهند شد . که این عوامل در نهایت باعث افزایش عملکرد در شرایط شور خواهند شد.

کمبود آب و شوری از جمله مهمترین مشکلات کشاورزی در استان فارس به‌شمار می‌آیند. نگاهی به وضعیت بارندگی و کاشت گندم در مناطق معتدل استان نشان می‌دهد که بارندگی‌های استان بیشتر توزیع پاییزه-زمستانه داشته و از اواسط بهار تا اواسط پاییز تقریباً بارندگی وجود ندارد. با شروع بارش‌های پاییزه شستشوی نمک از لایه‌های بالایی خاک انجام شده و با گذشت زمان، شرایط مناسبی برای رشد گندم فراهم می‌شود. از اینرو مراحل اولیه کاشت گندم (جوانه‌زنی و استقرار گیاه) که از مراحل مهم در تولید محصول نیز به‌شمار می‌آیند، بیشتر در معرض تنش شوری قرار دارند.

یکی از راه‌های جبران کاهش درصد جوانه‌زنی و سبز شدن، افزایش تراکم در واحد سطح از طریق افزایش میزان بذر می‌باشد تراکم ۵۰۰ تا ۶۰۰ بذر در متر مربع در شرایط شور، تراکم مناسبی خواهد بود. این تراکم تقریباً معادل افزایش ۳۰ درصدی تراکم بذر نسبت به شرایط معمولی می‌باشد.

اگر نیمه آبان ماه را شروع فصل کشت گندم در نواحی مرکزی و معتدل استان فارس فرض کنیم، آمار طولانی مدت بارش تجمعی از شروع فصل کشت نشان می‌دهد که تا پایان آبان ماه ۱۶/۶

میلی‌متر (۵/۱ درصد از کل بارش سالیانه)، تا پایان آذر ماه ۷۳/۱ میلی‌متر (۲۲/۴ درصد از کل بارش سالیانه) و تا پایان دی ماه ۱۵۱/۷ میلی‌متر (۴۶/۴ درصد از کل بارش سالیانه) در این مناطق نازل شده است.

با پایان دوره بارش و شروع آبیاری با آب شور روند افزایشی شوری خاک دوباره شروع خواهد شد که این مرحله بیشتر گلدهی و دوره پرشدن دانه گندم را تحت تاثیر قرار می‌دهد. مقایسه طول دوره رشد ارقام زودرس و دیررس مورد استفاده در این آزمایش نیز نشان می‌دهد که ارقام زودرس ضمن گلدهی زودتر از طول دوره رشد کمتری نیز برخوردارند و این مسئله در نقاط معتدل استان که با اتمام دوره بارش پس از زمستان با روند فزاینده خاک روبرو می‌شوند یک مزیت به‌شمار می‌آید. بنابراین ممکن است زودرسی ارقام یک راهکار فرار از تنش شوری و همچنین تنش‌های گرما و خشکی پایان فصل بشمار آمده و افزایش عملکرد این ارقام در این پژوهش را نشان دهد.

در حال حاضر، استفاده از ارقام متوسط و دیررس در مناطق معتدل استان یک گزینه منطقی در استفاده ارقام برای مناطق شور استان فارس به شمار می‌آید. استفاده از این ارقام به دلیل

برخورداری از طول دوره رشد بیشتر نسبت به ارقام زودرس و در نتیجه عملکرد بالاتر، می‌باشد. در اراضی شور هدف اصلی بدست آوردن بالاترین میزان عملکرد با تکیه بر استفاده از بارش‌های موجود در منطقه است. زیرا عملکرد در این مناطق وابستگی تام به میزان و پراکنش باران دارد.

در حال حاضر بیشتر ارقام گندم مورد استفاده در اراضی شور در مناطق معتدل استان فارس شامل ارقام دیررس و یا متوسط رس می‌باشد. با توجه به حساسیت این ارقام به تاریخ کاشت که در صورت مواجه شدن با تاخیر در کاشت با کاهش عملکرد روبرو می‌شوند، تاخیر در کشت این ارقام چندان قابل توصیه نیست. از طرف دیگر بیشتر کشاورزان در مناطق معتدل استان نیز در صورت برخورداری از منابع آب کافی حتی در نیمه اول آبان نیز اقدام به کشت گندم می‌نمایند. این در حالیست با تغییر ارقام و جایگزینی ارقام زودرس بجای ارقام دیررس و متوسط‌رس، می‌توان ضمن صرفه‌جویی در مصرف حداقل یک نوبت آبیاری که تقریباً معادل ۸۰۰ تا ۹۰۰ متر مکعب در هکتار می‌باشد، عملکرد بالاتری را نیز بدست آورد.